

... A LES FONTETES

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
de mariola

butlletí quadrimestral del parc natural de la serra de mariola
núm. 9, hivern-primavera (gener-abril) 2020

Caveta del Buitre [foto: M. Vives]

SUMARI

02 EDITORIAL

03 OPINIÓ: JORDI SILVESTRE JOVER (Ajuntament d'Alcoi)

04 MANTENIMENT I CONSERVACIÓ Temporals, reparacions... i plantacions singulars, alguns dels treballs realitzats

06 COMUNICACIÓ, DIVULGACIÓ, INTERPRETACIÓ, EDUCACIÓ...

Algunes activitats, projectes
educatius i iniciatives coordinades
per a compartir

08 PER CONÉIXER, PER CONSERVAR... ♪ «Serra de Mariola, tota a... fontetes» ♪

10 QALTRES ESDEVENIMENTS Reunió de la comissió científica Font Roja-Mariola

EDITORIAL

No cal dir que actualment ens trobem tota la societat en una situació totalment inesperada, per no dir molts altres qualificatius, i a la qual no ens queda altra que l'adaptació, concepte que tant utilitzem i que ara agafa un significat molt especial i, en contra de l'habitual, dirigit a la nostra espècie.

Però en aquest nou butlletí informatiu, que enguany passa a tindre periodicitat quadrimestral, no només ens interessa fer menció a l'adaptació del servei que ofereix el Parc Natural en aquests temps. Gairebé resulta més interessant recordar, encara que s'haja vist superat en les converses quotidianes, els fets abans succeïts de caire meteorològic, que han sigut els principals protagonistes de l'afecció al medi, i que també ens col·locava en una situació sense precedents pel que fa a la gestió per a la conservació del medi, d'ençà que el Parc Natural va engegar el seu camí. I és que, després del temporal de pluja del setembre, el temporal de neu i vent de principis d'any deixarà una empremta en el territori que en absolut tindrà caràcter «temporal», i els efectes derivats es faran notar de manera prolongada. L'arbrat ha sigut el principal afectat i, per consegüent, tots els estrats que conformen les masses forestals de la serra. Alhora, l'acumulació d'arbres trencats i dessocats, ha tingut com a segon damnificat les infraestructures i més concretament la xarxa física de comunicacions.

Ara, realitzades les intervencions més prioritàries i continuant, potser més que pensar a restablir l'aspecte general del paisatge, que per suposat també, i a poc a poc, es podria pensar que cal adaptar els esforços a situacions similars que puguen esdevindre de nou. D'altra banda, des d'ací també convidem a girar la mirada al vessant positiu de les pluges i sobretot les nevades —ja se sap dels seus beneficis i de la seua necessitat—, la qual cosa siga tal vegada més significativa per a la natura. I és que, a propòsit del recurs hídric, els ambients es troben ara en una posició privilegiada com feia temps. Per aquest motiu, el nom d'aquesta publicació adquireix ara un nou colorit, per a gaudir «...a les fontetes» amb els béns que generosament ens regalen.

OPINIÓ: SIGNAT PEL REGIDOR DE L'AJUNTAMENT D'ALCOI

La primavera del 2020 serà recordada per tots nosaltres com la del COVID-19, la de la pandèmia, la del confinament. Hi ha molta gent que s'ha adonat ara de com de privilegiats som per viure prop d'un parc natural com el de la Serra de Mariola, o el del Carrascar de la Font Roja, gent de València, d'Alacant, de Madrid, i no tan lluny, voldrien amb menys d'un quilòmetre poder estar a la serra, a la muntanya. Per a nosaltres no és cap novetat, ja fa temps que ens vam adonar del privilegi que és viure entre dos parcs naturals, i més si eres biòleg.

Per a mi la serra de Mariola són moltes vivències al llarg de la meua vida. És anar els dissabtes a fer una excursió al barranc del Cint a buscar “culleretes”, és anar els diumenges amb els iaïos i els pares a la font de Mariola a carregar el cotxe de llenya dels arbres i branques caigudes, és pujar al castell de Mariola a la mateixa font amb la companyia dels teus germans i del pare. És, anys més tard, pujar d'excursió al Montcabrer i a la seua cava Gran, és conèixer i vigilar la font de Tarragó, la cova Bolumini, el Molí Mato, el Convent d'Agres, el refugi les Foietes i el coll d'En Sabata i la Mola Alta entre d'altres. És estudiar la flora i la fauna del Racó de Sant Bonaventura, del barranquet de Soler, de la font del Baladre i els Banyets d'Agres, de la font de la Coveta i el toll Blau i fins i tot els voltants de la cava Gran. És ajudar mínimament a FAPAS-Alcoi amb el Projecte Canyet i saber que s'ha consolidat amb el temps. És, anys després amb ajuda de 3 bojos més, encetar una aventura esportiva i solidària anomenada Trail Solidari que ens va permetre conèixer millor zones com Serelles, l'alt de les Pedreres, el barranquet de Moia, el Castellar, les Casetes del Salt i els Canals. És endinsar-se en el món de les curses de muntanya i participar en el Circuit Xitxarra Trail i participar en totes les curses organitzades dintre de la nostra volguda serra de Mariola. La serra de Mariola per a mi és: medi, infantesa, cultura, història, arqueologia, oci, excursionisme, esport, paisatge, aigua, geologia, biologia i molt més, és un patrimoni natural i cultural que no deixa indiferent ningú i que enlluerna a tots els que ens agrada la natura.

Cada vegada estic més convençut que som uns afortunats per viure en aquesta zona i sobretot d'estar tan prop de les nostres serres i poder gaudir d'elles a 5 minuts de casa. Sempre recordaré un comentari que em va fer una persona, gens lligada al món de la muntanya, la natura o l'esport, que la primera vegada que va fer el Trail Solidari va dir, «jo no sabia que teníem aquests llocs tan meravellosos al costat de casa». Doncs sí, cuidem, estimem, vulguem i coneguem les nostres serres, la nostra serra de Mariola, i respectem-les per permetre que les futures generacions gaudisquen d'elles amb la mateixa intensitat amb què ho hem fet nosaltres i la nostra generació.

Des de l'Ajuntament d'Alcoi i la Regidoria de Transició Ecològica farem tot el que està a les nostres mans per conservar i millorar aquest patrimoni natural. És segur que en un futur moltes més aventures ens queden per viure en aquesta meravellosa serra de Mariola.

Jordi Silvestre Jover - Regidor de Transició Ecològica i Protecció Civil

Foto: EMC del Parc Natural

TREBALLS DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ DESTACATS

Temporals, reparacions... i plantacions singulars, alguns dels treballs realitzats

És clar que el treball de l'equip de manteniment va ser condicionat primerament pels danys derivats del temporal de neu. S'ha centrat bàsicament a millorar allò que la neu ha fet malbé, sobretot parlant de masses forestals i d'infraestructures, portant a terme els tractaments de la vegetació per a alliberar les comunicacions principals: tala de pins bolcats o trencats, desbrancament de peus, i trituració de les restes com ve fent-se amb la metodologia habitual aplicada amb criteris ambientals. Aquests treballs s'han portat a terme en diferents indrets del parc com el mas de Galbis, la font Freda o la pista del Vinalopó, al llarg de tot l'accés de la ruta blava, per destacar-ne alguns. També a la muntanya d'utilitat pública de Sotarroni, a la font del Tarragó, àrea recreativa i voltants, i a la zona de la Quebrantada, entre d'altres.

És l'hora de les plantacions, així, dins del programa dispost pel Ministeri d'Agricultura per a la conservació dels recursos genètics dels oms i l'obtenció d'individus resistents a la grafiosi, s'han realitzat les plantacions dels oms donats l'any passat a llocs, de titularitat pública d'acord amb les condicions del programa, on abans hi eren o hi havien sigut substituïts per espècies invasores ara ja controlades; és el cas del barranc d'Ull de Canals, el pla de Santa Bàrbera i alguns més.

Açò a banda de les plantacions que de tant en tant s'aprofita per a realitzar, de manera puntual a llocs concrets per a l'avanç en la naturalització de l'estructura de les masses forestals i la seua diversitat. Així s'han plantat uns 250 peus de fleixos, carrasques, aurons, cirerers de pastor, sabines... a l'àrea de la font del Tarragó.

La capçalera del riu Vinalopó és una de les zones que més popularitat han adquirit en els darrers anys. Com és sabut, la fàbrica de Blanes que es troba a la vora del riu es troba en estat ruïnós amb perill de desprendiments amb el consegüent risc en la seguretat en termes generals. Per aquest motiu, a instància municipal, es va procedir al tancament del pas immediat. Amb açò, dins de les tasques de manteniment del parc en aquest període cal destacar la reparació, una vegada més, dels desperfectes provocats de manera voluntària en aquesta tanca.

[Fotos: EMC del Parc Natural]

Algunes activitats, projectes educatius i iniciatives coordinades per a compartir

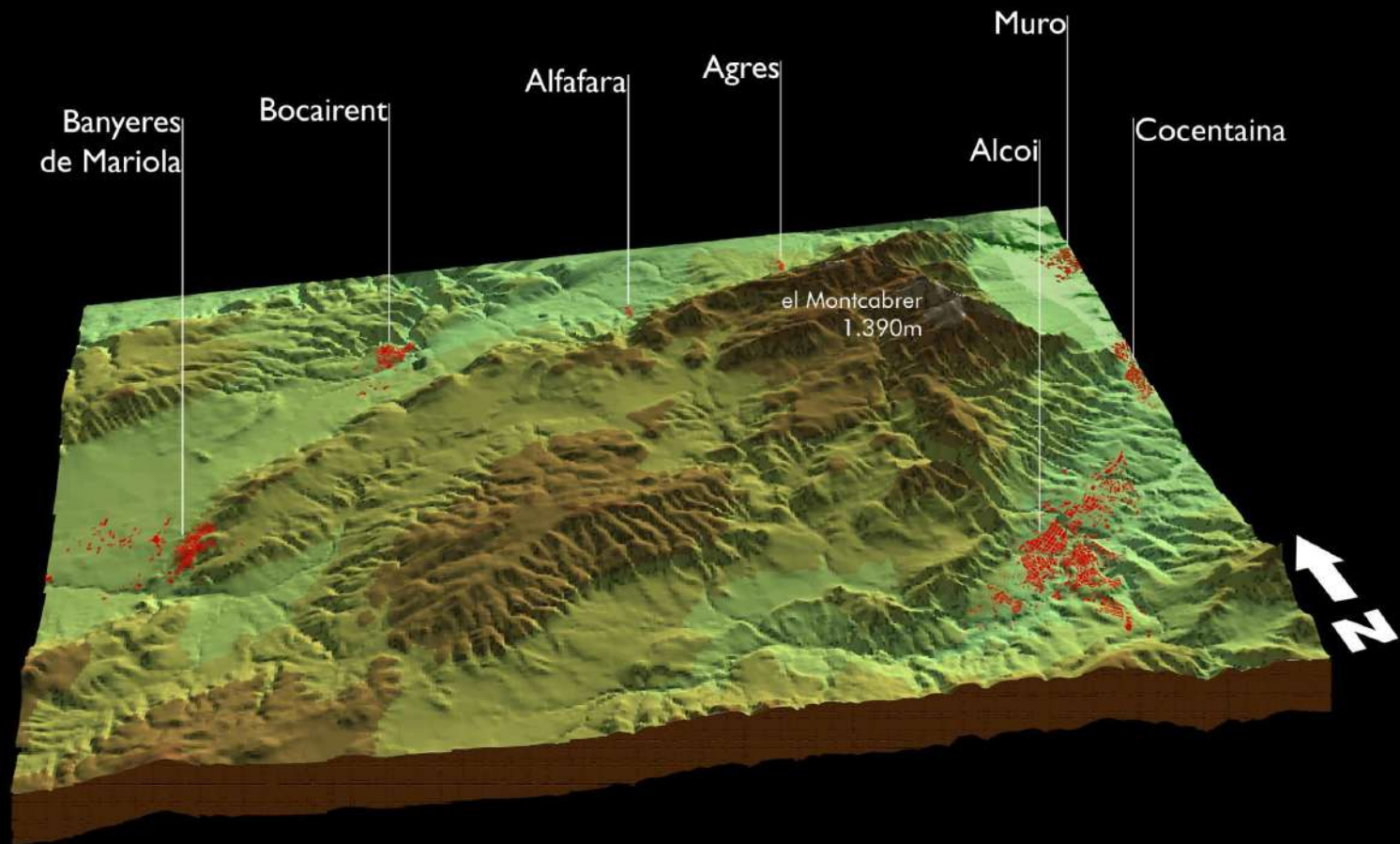
Plançons de carrasques [foto: Parc Natural]

Detall de l'expo "STOP al foc" [foto: Parc Natural]

Dins de les activitats programades en les campanyes de promoció i divulgació de la xarxa de parcs naturals, s'enceta l'any a la serra de Mariola amb l'habitual activitat del Dia de l'Arbre, amb una activitat pensada per a tota la família i com a continuació de les plantacions d'altres tres anys a un rodal afectat per un incendi ja fa uns anys al barranc d'Ull de Canals. La convivència durant el treball amb les famílies sempre resulta molt fructuosa, ja se sap que el component social és un dels principals objectius d'aquestes activitats que van arribar a ser molt populars. A més es va poder comprovar com han arrelat amb molta força els plançons col·locats anys anteriors. Enguany es van plantar carrasques, fleixos i romers, altres anys també cirerers de pastors, llidoners...

En altre ordre, es vol compatir també un projecte educatiu dut a terme per un centre escolar d'Alcoi (col·legi Esclaves) sobre la serra de Mariola i la prevenció d'incendis forestals, els importants valors de la serra, els perills en la conservació, les necessitats de manteniment i cura de l'entorn... amb diferents activitats amb la participació directa del Parc Natural, a

[Imatge: elaboració pròpia, Parc Natural]

més del suport de l'exposició «STOP al foc», que el centre educatiu va acollir durant un mes. Un projecte molt atractiu com a exemple per animar al disseny d'altres iniciatives similars, envers el coneixement i la sensibilització ambiental com a fil conductor d'un projecte educatiu transversal i de més llarga durada.

En el vessant estricte de la divulgació, i més concretament de la gestió de l'ús públic, per al desenvolupament socioeconòmic de manera coordinada en l'àmbit local, es vol destacar la realització d'una nova jornada formativa i informativa des del Parc Natural amb els tècnics municipals de turisme, representació de l'associació turística Serra Mariola, i també de la Mancomunitat de l'Alcoià i el Comtat, a petició d'aquesta associació i els municipis. Cal dir que, a banda d'existir una comunicació fluida en la majoria dels casos entre entitats, des del Parc Natural es considera que la realització d'aquests tipus de reunions de tant en tant, són molt útils i necessàries. Principalment es tractava d'actualitzar la informació sobre figures de protecció, vida silvestre, patrimoni cultural, equipaments d'ús públic, regulació d'usos i activitats, i recursos per a la divulgació, a més de tractar la situació de determinades problemàtiques i resoldre dubtes.

Font de Mariola [foto: M. Vives]

PER CONÉIXER, PER CONSERVAR...

♪ «Serra de Mariola, tota a... fontetes» ♪

Resistint-se a tornar a reproduir una vegada més la cita de Cavanilles sobre la importància, o millor «privilegi», de l'aigua a Mariola i de les seues fonts escampades per onsevol, ens adonem de la complexitat de l'enorme laboratori hidrogeològic que és aquesta serra. En primer lloc amb la naturalesa calcària de la serra, amb un balanç pluviomètric favorable seguit de la producció de fenòmens càrstics superposant-se als processos geomorfològics durant un bon grapat d'anys..., bé, tot resulta tan complex d'explicar com d'entendre, tan complex com la realitat física de la serra. En definitiva, el resultat és una estructura repleta de fonts, brolladors i sumadors naturals acompanyats d'alcavons, pous i afloraments que regalen les aigües de l'aqüífer per tot arreu. Moltes vegades s'ha preguntat quantes fonts hi ha a Mariola, sense poder donar una xifra concreta ni molt menys aproximada. Què podem dir? Diversos centenars? Doncs tal vegada cal veure què es pregunta. Més de dues-centes fonts, entenent-les com a brols naturals? Però, i aquelles que s'han perdut en la memòria? I si afegim totes les fonts dels masos, i els alcavons, i els sumadors més estacionals... En fi, la conclusió sempre acaba resumint-se, i molt encertadament, en què en són: moltes.

Parlar de l'aigua i de les fonts, és també parlar de la neu. S'ha sentit dir moltes vegades que és necessari que neve, i afortunadament així sol ser diverses vegades a l'any (i potser més encara en el passat, amb el testimoni del comerç del fred). Certament la neu s'acumula a les zones més elevades i funciona com a un magatzem d'aigua, amb un desgel lent i eficaç per a la recàrrega dels aqüífers. Què dir també dels beneficis, de les nevades a temps, a l'agricultura en relació amb els cicles, les aportacions hídriques, la protecció d'afeccions d'insectes o altres. Però tot pot tindre un doble vessant, també negatiu, i és que en l'actual any hidrològic ja s'ha hagut de patir més d'un temporal, fortíssims, especialment el darrer de neu i vent («Glòria») que es recordarà en molt de temps, amb un nivell de danys a l'agricultura i a les masses forestals mai vist en la memòria col·lectiva present.

D'ençà que ha continuat plovent, com se sol dir «plovent bé», i sense finalitzar l'any hidrològic (encara que és cert que fins al setembre vinent resta l'època seca per excel·lència), les precipitacions ja superen en molt la mitjana anual, gairebé la doblen (de setembre fins ara se superen els mil litres per metre quadrant en molts punts, sobretot al quadrant nord-oriental de la serra). El Salt no ha deixat de xorrar en setmanes, les fonts més conegudes, Mariola, el Molí Mató..., en trauen un braç, alguns barrancs, el Cint..., tenen l'aspecte dels temps anteriors a les canalitzacions de les aigües. Caldrà gaudir de la situació i recordar els anys gens llunyans de forta, històrica sequera que va deixar les fonts sense la seua ànima.

De vegades el desig comprensible de molta gent que vol acudir a la serra a 'xafar neu' pot convertir-se en un greu problema per a la conservació dels hàbitats, encara que no ho sembla les xafades on no toca, els trineus... poden causar d'anys greus, a banda dels riscos per a la seguretat. Així va ocórrer també en aquesta ocasió, amb la qual cosa es vol apel·lar a la sensibilitat de la població.

Bancals del Teix (del Teix cap al NE) [foto: M. Vives]

[Foto: Parc Natural]

ALTRES ESDEVENIMENTS

Reunió de la comissió científica Font Roja-Mariola

Com ve sent habitual, dues voltes a l'any se celebren reunions de la comissió científica Font Roja-Serra de Mariola, en aquesta ocasió a primers de març a la Font Roja. Amb relació a la serra de Mariola destaca la presentació per part de l'empresa adjudicatària (GEA Ambiental) de l'estudi de capacitat d'acollida de la cova de la Sarsa, indret amb una confluència extraordinària de valors i figures de protecció de tota índole, naturals i culturals. També les primeres valoracions dels censos d'ungulats (a càrrec de Belda Ingenieros). Quant a les jornades de divulgació científica es va posar de manifest la importància de tractar conjuntament la vinculació del patrimoni cultural al medi natural. Al voltant d'aquesta comissió, cal recordar que en general es pretén que la tasca científica siga la base de la gestió per a la conservació.

VULL PARTICIPAR

Vols posar-te en contacte amb nosaltres en relació a aquesta publicació? Pots fer-ho per mitjà d'aquesta adreça electrònica: serra_mariola@gva.es

Redacció:
equip tècnic del Parc Natural

Centre d'Informació del PN
Mas d'Ull de Canals, CV-795 km 17

Parc Natural de la Serra de Mariola
965937961, 679195215
serra_mariola@gva.es
parquesnaturales.gva.es/mariola
www.facebook.com/pnserrademariola

